

Forfatter: Blicher, Steen Steensen

Titel: Udrag fra Noveller

Citation: Blicher, Steen Steensen: "Noveller", i Blicher, Steen Steensen: *Noveller*, udg. af Esther Kielberg ; Henrik Ljungberg , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1991, s. 311. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-blic03val-shoot-idm140515386772576/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Noveller

fulde konsekvenser af den forbudte kærlighed er et af de første eksempler på Blichers sans for, hvad der gemte sig af udtryksfuldhed i en jysk folkelig fortælletradition, og formen peger frem mod *De tre Helligsøstere* og *E Bindstouu*. Men den står også i stærk kontrast til det ensormne, hede vandrende jeg's florumvundne formuleringer. Denne navnløse fortæller bringer os i novellens første halvdel tæt ind på dramaets forhistorie. Han angiver i sin lange effektfulde indledning, at han ud fra skyformationerne på den mennesketomme hedes åbne himmel kan fantasere sig til alle slags historier – senere får vi at vide at han er romanforfatter – men at han dybest set ikke tror på meningen med nogen af dem. For alt ville have været bedre hvis menneskenes stræben, deres begær efter »dit« og »mit« slet ikke fandtes.

Fortælleren indtager sin position. Det er bedre ikke at være involveret i noget. Hvis man er det, udsætter man sig for tab af liv og lykke. Hvis vi ikke var her i denne »sublunariske« tilværelse, ville intet forandres fra håb og glæde til sorg og evig smerte. Derefter lader han så læseren følge sig ind i husekræmmerboligen, hvor det tragiske forløb tager sin begyndelse.

Her sidder han nu, romanforfatteren, og forstår alt hvad der foregår. Han ser Cecilias dejlighed, husekræmmerens selvbevidste fadermagt, hans kones frygtssomme tvivlrådighed og Espens ungdommelige oprigtighed. Han fornemmer klart, på både det sagte og det usagte, den klassiske konflikt mellem pengenes fornuft og den grænseoverskridende kærlighed. Læseren får endog at vide at fortælleren overvejer at gribe ind til fordel for det unge par ved at fortælle den yndefulde Cecilias jordbundne forældre, at »Rigdom ikke er nok til ægteskabelig Lyksalighed, at Hjertet ogsaa maae have sin Stemme.« (s. 114)

Men nu er han kommet for langt ud, nu er der noget på højkant. Den historie han således er ved at lægge an til, er for farlig, og han skynder sig at finde fornuftens trange og triste pengeargument frem. Han blander sig altså aldrig, han nøjes med at fortælle hvad der skete den varme sensommerdag i den lavloftede husekræmmerstue.

Der er en forunderlig spænding mellem nærvær og afstand i hans fortællings skrift. Han fortæller historien længe efter dens dystre afslutning – »Og befandt jeg mig saaledes for en Deel Aar siden en stille varm Septemberdag langt ude i denne samme Hede« – men i fortællingens første halvdel er det som om han er samtidig med begivenhederne. Det er som om alle hans overvejelser over konflikten mel-

len følelse og fornuft finder sted mens dramaets optakt udspilles lige for øjnene af ham. Han, fortælleren, er som en filmlinse der søger en historie og finder den, men som er helt uvidende om dens konsekvenser. Men det er han jo ikke! Han ved hvad det hele fører til, så hans »nærvær« er bedrag. Han er ikke et objektivt, registrerende øje – han er historiens fortæller, den der så at sige skaber den. Og det er da også ham der går hjem med den: »Min Phantasie var ene sysselsat med Cecilia og hendes rædsomme Skjæbne.« (s. 123)

Novellens afslutning knytter an til dens begyndelse. Den iagttagende, ordrige fortæller binder historiens sløjfe. Hans patetiske billedsprog klirrer falsk mod enkens afdæmpede og smertefulde beretning. Som udenforstående havde han alle muligheder for at tænke anderledes og stille sig kritisk til den virkelighed han så. Det gjorde han ikke, og alligevel synes ingen selvbebrejdelser at hemsøge ham. Kontrasten mellem hans favorisering af den foruoftige forbindelse og hans sørgmodige konklusion på dens resultat er skærende. Hans smerte skyldes kun hans egen historie – han er sentimental. Han behøver derved ikke at tage stilling til virkeligheden og sin egen rolle i den. Med sin historie sørger han for at dække sig ind.

3

Disse to eksempler på Blichers tekniske kunnen, hans sans for at skabe en dialektik mellem det dramatiske stof og dets tvetydige formidling, peger frem mod *Præsten i Vejby*. Som flere andre af hans noveller bygger den på historiske personer og hændelser, som han behandler digterisk meget frit. Ligesom Frøken Sophie i *Brudstykker* ... er en figur der har den adelige Marie Grubbes erotiske udfoldelser og sociale deroute som forudsætning, er Søren Qvist skabt på basis af den præst, der i 1626 blev halshugget efter at være dømt skyldig i mordet på sin kusk. Efter sigende skulle præsten have grund til at mistænke ham for at ligge i med præstekonen. Efter at have myrdet ham hævdedes præsten at have smidt liget i en grav lige uden for Vejby kirkegårdsmur.

Flere år senere blev der rejst tvivl om præstens skyld, og vidner, på hvis udsagn dommen var fældet, blev dømt for mened og henrettet. Ikke desto mindre blev sagen aldrig afsluttet. Præsten fik nok posthumt oprejsning, men nogen opklaring af drabet fandt ikke sted.

Som det ses tager Blicher hvad der passer ham af det historiske stof.